

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-1559/2014. számú ügyben**

Előadó: dr. Győrffy Zsuzsanna

A vizsgálat megindítása

A panaszos édesanya 2004-ben született gyermeke apai kapcsolattartása ügyében kérte a segítséget. A beadvány szerint a panaszos az apai kapcsolattartás végrehajtás tárgyában 2013. június 10-én, majd ezt követően többször nyújtott be kérelmet Budapest Főváros Kormányhivatal XIII. kerületi Gyámhivatalához (a továbbiakban: gyámhivatal). Sétélmezte, hogy az eljárások során a hatóság minden esetben az ügyintézési határidőt túllépve hozott döntést. A beadvány alapján felmerült az Alaptörvényben nevesített jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelménye, a tisztességes eljáráshoz való jog, továbbá a gyermeki jogok sérelmének gyanúja, ezért az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.) 20. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot indítottam. A gyámhivatal vezetőjétől tájékoztatást és az ügyben készült dokumentumok másolatának rendelkezésemre bocsátását kértem.

Az érintett alapvető jogok

– A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye. *„Magyarország független, demokratikus jogállam.”* (Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés)

– A tisztességes eljáráshoz való jog *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.”* (Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés)

– A gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joga: *„Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.”* (Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés)

Az alkalmazott jogszabályok

1952. évi IV. törvény, a házasságról, a családról és a gyámságról (Csjt.) [hatályos: 2014. március 15-éig]

1991. évi LXIV. törvény, a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről (Gyermekjogi Egyezmény)

2004. évi CXL. törvény, a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól (Ket.)

149/1997. (IX. 10.) Korm. Rendelet, a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról (Gyer.)

2013. évi V. törvény, a Polgári Törvénykönyvről [új Ptk. – hatályos: 2014. 03. 15-től]

A megállapított tényállás

A gyermek kapcsolattartási ügyében 2013 májusától kezdődően mindkét szülő – a folyamatban lévő házasság felbontása és járulékai tárgyában bírósági eljárással egyidejűleg – számos kérelemmel fordult a gyámhivatalhoz a per során ideiglenes intézkedéssel szabályozott kapcsolattartás végrehajtása tárgyában. Emellett a panaszos több alkalommal jelezte, hogy az apa a kapcsolattartások idején veszélyezteti a gyermeket (pl. aquapark szolgáltatásainak helytelen használata, a gyermek esetenkénti kései lefektetése, a gyermek tanulmányainak nem megfelelő támogatása). A kérelmek tartalmuk szerint a külön élő szülő kapcsolattartásának korlátozására irányultak.

A rendelkezésemre álló iratok szerint, a 2013 májusában elmaradt kapcsolattartás tekintetében első fokú döntés, a kérelem benyújtását követő több mint három hónap múlva született. 2013 novemberében a panaszos kérte az ügyintéző eljárásból való kizárását és maga az az előadó is jelezte, hogy túlterheltsége miatt az ügyintézési határidőket nem tudja tartani. Erre tekintettel 2013. november 8-tól a gyámhivatal vezetője folytatta a folyamatban lévő eljárásokat és az ezt követően benyújtott kérelmek tárgyában is ő jár el. Az ügyintézési határidők lejjebb szorítása mellett ezt követően is történt azonban ügyintézési határidő túllépés. A határidő túllépés miatt a hivatalvezető a Ket. 33/A. §-ában foglalt intézkedéseket megtette.

A hivatalvezető 2014. április 17-én kelt válaszában a szülői kérelmeket a gyámhivatal már elbírálta, több esetben másodfokú döntés is született. Az apa 2014. március 26-án benyújtott végrehajtási kérelmének elbírálása pedig folyamatban volt. A hivatalvezető tájékoztatása szerint a gyámhivatal a konkrét ügyben és általánosságban is fokozott figyelmet kíván fordítani az ügyintézési határidő betartására, indokolt esetben az ügyintézési határidő meghosszabbítására vonatkozó rendelkezésre. A hivatalvezető álláspontja szerint az ügyben benyújtott kérelmek vonatkozásában a szülők közötti megromlott viszony, a megfelelő kommunikáció hiánya is motivációval bírt. A helyzet további fennállása esetén a hivatal az új Ptk. rendelkezéseit alkalmazva a gyermekvédelmi közvetítői eljárás alkalmazását is indokoltnak látja.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint az ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint közigazgatási szerv, helyi önkormányzat, nemzetiségi önkormányzat, kötelező tagság alapján működő köztestület, a Magyar Honvédség, rendvédelmi szerv, közigazgatási jogkörben eljáró egyéb szerv e jogkörében, nyomozó hatóság vagy az ügyészség nyomozást végző szerve, közjegyző, törvényszéki végrehajtó, önálló bírósági végrehajtó vagy közszolgáltatást végző szerv (a továbbiakban együtt: hatóság) tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. A Gyvt. 16. § (1) bekezdése szerint a gyermekek védelmét biztosító hatósági feladat- és hatásköröket a helyi önkormányzat képviselő-testülete, illetve a gyámhatóság gyakorolja. A hivatkozott jogszabályok alapján az ügyben eljáró gyámhivatalra kiterjed vizsgálati hatásköröm. Az Ajbt. 1.§ (2) bekezdésének a) pontja szerint az alapvető jogok biztos tevékenysége során megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak védelmére.

II. A vizsgált alapjogok és elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztos a egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az állampolgári jogok országgyűlési biztos a következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott egyes alapjogi tesztek.

Magyarország Alaptörvényének és az Ajbt-nek a hatályba lépésével az alapvető jogok biztosaként is követni kívánom a fenti gyakorlatot, így míg az Alkotmánybíróság eltérő álláspontokat nem fogalmaz meg, eljárásom során irányadónak tekintem a testület eddigi megállapításait. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*.

Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően.

A testület ennek kapcsán elvi élel azt mondta ki azt, hogy *„az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”*

A fenti elvi jelentőségű tétellel összhangban vizsgálati megállapításaim érvrendszerének megfogalmazása, az egyes alapjogok, alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági iránymutatás megszületéséig, az alkotmányszöveg változását, a tartalmi, illetve kontextuális egyezőséget is figyelembe véve – az alapvető jogok biztosaként továbbra is irányadónak tekintem az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően meghozott határozatai indokolásában kifejtett érveket, jogelveket és összefüggéseket.

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján *Magyarország független, demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.¹

Az Alaptörvény XXIV. cikke kinyilvánítja *a tisztességes eljáráshoz való jogot*. Az Alkotmánybíróság döntéseiben felhívta a figyelmet arra, hogy a jogállamiságnak számos összetevője van. Irányadó alkotmánybírósági tézis, hogy a jogállamiság elvéből folyó egyik legfontosabb alapkövetelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. A közigazgatás törvényessége akkor valósul meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik, a jogkorlátozásra adott felhatalmazást pedig törvényi szinten pontosan kell meghatározni. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást.

¹ Vö. 9/1992. (I. 30.) AB határozat

Az ügyfél közigazgatási határozathozatalra vonatkozó joga nem tehető függővé attól, hogy a közigazgatási szerv milyen időpontban hajlandó dönteni a hatáskörébe utalt ügyben. A közigazgatásnak ugyanis alkotmányos kötelessége, hogy a hatáskörébe utalt ügyben, az erre megszabott idő alatt érdemi döntést hozzon. A közigazgatási eljárás nem nélkülözheti a kötelező ügyintézési határidőket.

A gyermek a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti. A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam kötelességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében. Ez az alaptétel megtalálható a Gyermekjogi Egyezmény Preambulumában is, amely rögzíti, hogy a gyermeknek – figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára – különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint is a gyermek védelme és a róla való gondoskodás azonban nemcsak a család alkotmányos kötelessége, hanem az államé, a társadalomé is: ha a gyermeknek nincs vagy a szülői kötelességeket nem teljesítő szülője van, akkor helyettük az államnak kell helytállania. Az államnak ez lehetőséget ad a törvényes beavatkozásra, és egyben kötelezi közvetlen helytállásra, a védelem és gondoskodás feladatára (pl. állami gondozásba vétel). Az AB álláspontja szerint a gyermek jogai védelmében a családot, közelebbről a szülőt terhelő alkotmányos alapkötelezettségek esetén az államot aktív magatartásra kötelezi.

III. Az ügy érdemében

A Gyermekjogi Egyezmény egyik meghatározó alapelve a gyermek „*mindenek felett álló*” (legfőbb) érdekét figyelembe vevő eljárás. Az Egyezményben részes államok egyik kötelezettsége azon elv elismertetése, miszerint a felelősség a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért elsősorban a szülőkre hárul.

A gyermekkel való kapcsolattartásra a vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint elsősorban a szülő jogosult. A különélő szülővel való személyes és közvetlen kapcsolatot fenntartása alapvető gyermeki jog. A különélő szülőnek joga és egyúttal kötelezettsége is a kapcsolattartás. A gyermeket nevelő szülő pedig köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani.² A Gyer. – az eljárás megindításakor hatályos – 33. § (1) bekezdése szerint: „*A kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozat végrehajtása iránti kérelem benyújtásának*

a) a kapcsolattartás pótlására, ennek hiányában a kapcsolattartásra – a kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozatban – előírt határidő elteltétől, illetve

² Gyer. 28. § (1) bek., Csjt. 92. § (1) bek.

b) a (2) bekezdés szerinti veszélyeztető magatartás tudomásra jutásától számított 30 napon belül van helye.

(2) A gyermek fejlődését veszélyezteti, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy a kapcsolattartásra kötelezett a kapcsolattartást rendező egyezségben, illetve a kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozatban foglaltaknak önhibájából ismételten nem, vagy nem megfelelően tesz eleget, és ezáltal nem biztosítja a zavartalan kapcsolattartást.

(4) Ha a gyámhivatal az (1)-(2) bekezdésben foglaltak vizsgálata során megállapítja az önhiba fennállását, a végrehajtás iránti kérelem beérkezését követő naptól számított harminc napon belül végzéssel elrendeli a végrehajtást. A végrehajtást elrendelő végzésben a mulasztó felet

a) felhívja, hogy a végzés kézhezvételét követően esedékes kapcsolattartásnak a kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozat szerinti időpontban és módon tegyen eleget, illetve hagyjon fel a gyermeknek a másik fél ellen történő nevelésével,

b) figyelmezteti az a) pont szerinti kötelezettség önhibájából történő nem teljesítésének jogkövetkezményeire,

c) kötelezi a kapcsolattartás megghiúsítása folytán keletkezett igazolt költségek viselésére.

(5) Ha a kapcsolattartásra jogosult vagy a kapcsolattartásra kötelezett a (4) bekezdés szerinti végrehajtást elrendelő végzésben foglalt kötelezettségének nem tesz eleget, a meghatározott cselekmény végrehajtása esetén igénybe vehető eszközökön túl a gyámhivatal kérelemre, a kérelem beérkezését követő naptól számított harminc napon belül végzéssel

a) a gyermekjóléti központ kapcsolatiügyeletének, illetve a gyermekjóléti szolgálatnak a közreműködését vagy a védelembe vétel elrendelését kezdeményezheti, ha a kapcsolattartás gyakorlása konfliktusokkal jár, folyamatosan akadályokba ütközik, illetve a felek között kommunikációs zavarok állnak fenn,

b) a gyermekvédelmi közvetítői (mediációs) eljárás igénybevételét kezdeményezheti azzal, hogy amennyiben a felek bejelentik a gyermekvédelmi közvetítői eljárás igénybevételére vonatkozó szándékukat, a 30/A. § (2) bekezdése alapján felfüggeszti a végrehajtási eljárást.

(7) Ha a kapcsolattartásra kötelezett a gyermeket bizonyíthatóan folyamatosan a kapcsolattartásra jogosult ellen neveli és a kapcsolattartás engedélyezése tárgyában hozott határozatnak a (4)-(5) bekezdés szerinti végrehajtási intézkedések ellenére sem tesz eleget, a gyámhivatal

a) a gyermek elhelyezésének megváltoztatása iránt pert indíthat, feltéve, hogy az elhelyezés megváltoztatása a kiskorú gyermek érdekében áll,

b) feljelentést tesz a Gyszr. 8. §-a (2) bekezdésének a) pontja alapján a 2013. június 30-ig hatályban volt, a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: 1978. évi IV. törvény) 195. § (4) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetése, illetve a 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) § (1) bekezdése szerinti kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása miatt.”

A 2014. március 15-én hatályba lépett új Ptk. 4:177. § -a alapján a gyámhivatal – ha megítélése szerint az a gyermek érdekében áll – a szülők számára hivatalból is elrendelheti a közvetítői eljárás igénybevételét.

A mediáció a vitarendezésnek olyan formája, amelyben egy pártatlan harmadik fél, a mediátor segíti a feleket az érdekeiknek megfelelő és mindegyiküknek elfogadható megállapodás létrehozásában. A mediáció sajátos konfliktuskezelő, vitarendező eljárás. Célja a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján – a vitában nem érintett, közvetítő bevonása mellett – a vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása. A közvetítő feladata, hogy a közvetítés során pártatlanul, lelkiismeretesen, legjobb tudása szerint közreműködjön a felek közötti vitát lezáró megállapodás létrehozásában. Minderre tekintettel a közvetítői eljárás igénybevételét indokoltnak tartom.

A Ket. 33. §-a alapján az első fokú döntést 2013-ban az eljárás megindulásától számított harminc napon belül kellett meghozni és gondoskodni a döntés közléséről.

Ha jogszabály ezt nem zárja ki, az ügyintézési határidőbe – egyebek mellett – nem számít be a hiánypótlásra, illetve a tényállás tisztázásához szükséges adatok közlésére irányuló felhívástól az annak teljesítéséig terjedő idő, az eljárás felfüggesztésének időtartama. A hatósági megkeresés vagy a döntés postára adásának napjától annak kézbesítéséig terjedő időtartam az ügyintézési határidőbe ugyancsak nem számítható bele.

A Ket. vonatkozó rendelkezése szerint a hatóság köteles a döntéshozatalhoz szükséges tényállást tisztázni. Ha ehhez nem elegendőek a rendelkezésre álló adatok, hivatalból vagy kérelemre bizonyítási eljárást folytat le. Az eljárásban olyan bizonyíték használható fel, amely alkalmas a tényállás tisztázásának megkönnyítésére. A hatóság szabadon választja meg az alkalmazandó bizonyítási eszközt, a bizonyítékokat egyenként és összességükben értékeli, és az ezen alapuló meggyőződése szerint állapítja meg a tényállást.³

A hivatkozott törvény 33/A. §-a kimondja, ha a hatóság a rá irányadó ügyintézési határidőt az ügyfélnek és az eljárás egyéb résztvevőjének fel nem róható okból túllépi, köteles az ügyfél által az eljárás lefolytatásáért megfizetett illetéknek vagy díjnak megfelelő összeget, ha pedig az ügyintézés időtartama meghaladja az irányadó ügyintézési határidő kétszeresét, az ügyfél által az eljárás lefolytatásáért megfizetett illetéknek vagy díjnak megfelelő összeg kétszeresét az ügyfél részére visszafizetni. Ha az eljárás lefolytatásáért az eljárás megindítására irányuló kérelmet benyújtó ügyfél jogszabály alapján nem köteles illeték vagy díj fizetésére, úgy a hatóság az illetékekről szóló törvény szerinti általános tételű eljárási illetéknek megfelelő összeget, illetve ennek kétszeresét a központi költségvetésnek fizeti meg.

Megállapítható, hogy a gyámhivatal a 2013. évben indult a kapcsolattartás végrehajtására, illetve a korlátozására vonatkozó kérelmekről minden esetben az eljárási határidőt túllépve döntött, a Gyer. 33. § (5) bekezdésének a) és b) pontjaiban foglalt lehetőségekkel (a gyermekjóléti központ kapcsolatügyelet, illetve a gyermekjóléti szolgálat közreműködése, mediációs eljárás igénybevétele, védelembe vételi eljárás kezdeményezése) nem élt.

Mindebből következően megállapítottam, azzal, hogy a gyámhivatal késedelmesen hozta meg a szülői kapcsolattartás tekintetében releváns döntését, visszásságot idézett elő a jogállamiságból fakadó jogbiztonság követelményével, valamint a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben. Megállapítom továbbá, hogy a Gyer. hivatkozott rendelkezéseinek figyelmen kívül hagyása sértette a gyermek „mindenek felett álló” (legfőbb) érdekét figyelembe vevő eljárás elvét, ezáltal a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joga sérelme bekövetkeztének közvetlen veszélyét idézte elő.

A visszásság megállapítása mellett megjegyzem, hogy a kapcsolattartási ügyekben folytatott eljárásokban, amikor mindkét szülő, a másik szülő veszélyeztető magatartását hangsúlyozva folyamatosan bizonyítási eljárást (tanúk meghallgatása iratok, beszerzése stb.) indítványoz, valamint az eljárás szempontjából irreleváns nyilatkozatokat és kéréseket terjeszt elő, az eljáró hatóság a gyermek legfőbb érdekét szolgáló döntését – a rendelkezésére álló határidőben – a tényállás teljes körű tisztázása nélkül tudja csak meghozni.

Végül – hangsúlyozva, hogy a hatáskörömet szabályozó törvény vizsgálati lehetőségemet a hatóságokra korlátozza, intézkedési lehetőségem magánszemélyekkel szemben akkor sincs, ha a rendelkezésekre álló adatok alapján a gyermek alapvető jogainak érvényesülését magánszemély sérti, vagy azok érvényesülését gátolja – mint a gyermeki jogok érvényesüléséért (is) felelős ombudsman elengedhetetlennek tartom felhívni a figyelmet az alábbiakra.

³ Ket. 50. § (1), (4), (5) és (6) bekezdés

A Gyermekjogi Egyezmény, az eljárás megindulásakor hatályos Csjt., valamint a jelentésem írásba foglalásakor már hatályba lépett új Ptk. egyaránt rögzíti a gyermek jogát a különélő szülőjével való közvetlen és személyes érintkezéshez. A Családjogi Könyv a különélő szülőt nem csupán jogosítja, de kötelezi is a gyermekével való kapcsolattartásra. A gyermeket gondozó szülőt pedig kötelezi a zavartalan kapcsolattartás biztosítására. A Legfelsőbb Bíróság elvi élel mutatott rá,¹ hogy a házasság felbontásával nem szűnik meg a szülők közös felelőssége a gyermek sorsáért. A házasság felbontása ennél fogva nem járhat azzal a következménnyel, hogy szüleinek egyikét a gyermek elveszítse. Mind a szülőnek, mind a gyermeknek törekednie kell a szülő-gyermeki kapcsolat fenntartására, mert a gyermek érdekében az áll, ha továbbra is maga mellett tudja mindkét szülőjét. A gyermeknek az egyik szülőnél történt elhelyezése nem érinti a másik szülőnek azt a jogát és kötelességét, hogy a gyermeket rendszeresen látogassa, szeretetét kinyilvánítsa, a gyermekével való meghitt viszonyt fenntartsa.

Álláspontom szerint a kapcsolattartás a különélő szülők közötti kommunikáció, a gyermek érdekében való közös gondolkodás, együttműködés nélkül nem lehetséges. A gyermekkel életvitelszerűen együtt élő szülőt fokozott felelősség terheli a tekintetben, hogy a gyermek ne idegenedjen el másik szülőjétől. A különélő szülő felelőssége pedig, hogy a kapcsolattartás jogát a gyermek fejlődését elősegítve gyakorolja. A gyermek fejlődése szempontjából kiemelkedő jelentőségű, hogy mindkét szülőjével megfelelő kapcsolatban legyen, ennek hiánya, illetőleg a kapcsolattartási konfliktusok miatt folyamatos – olykor éveken át tartó – hatósági, bírósági eljárások akár az egész életére kiható mély lelki válságot okozhat. Mindez egyaránt érintheti a gyermek lelki egészségét, erkölcsi fejlődését a szociális készségeinek kialakulását.

Az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében foglalt, a gyermek gondoskodáshoz és védelemhez való jogának biztosítása elsődlegesen a szülők kötelezettsége. Álláspontom szerint a felhívott alapjog érvényesülése szempontjából a szülők együtt/vagy különélése nem bír jelentőséggel, a családi élethez fűződő jog érvényesülését a szülők párkapcsolata megszűnését követően a szülő és a gyermek számára egyaránt biztosítani kell, melyért a kapcsolattartásra jogosult és kötelezett szülő egyaránt felelős.

Intézkedéseim

A jelentésemben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásság bekövetkezése lehetőségének jövőbeni megelőzése érdekében – az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján – felkérem *Budapest Főváros Kormányhivatala XIII. kerületi Gyámhivatala vezetőjét*, hogy

a/ eljárásai és döntései során – annak garanciális jelentősége miatt – fordítson fokozott figyelmet a Ket. 33. § (1) bekezdésében előírt ügyintézési határidő betartására,

b/ a gyermek „mindenek felett álló” (legfőbb) érdekeinek érvényesülése érdekében fontolja meg, a gyermek védelembe vétele tárgyában indítandó eljárás megindításának, illetve a szülők számára közvetítői eljárás igénybevétele elrendelésének indokoltságát.

Budapest, 2014. május

Székely László sk.

¹ 17. számú Irányelv a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról